

UTJECAJ EKONOMSKE RECESIJE NA TRŽIŠTE RADA SUSTAVA ZDRAVSTVA U HRVATSKOJ

THE INFLUENCE OF THE ECONOMIC RECESSION ON HEALTH CARE LABOR MARKET IN CROATIA

MARIO BAGAT, VELIBOR DRAKULIĆ*

Deskriptori: Ekonomska recesija; Zdravstvo – ekonomija, organizacija; Zaposlenost – statistika i broječni podaci; Nezaposlenost – statistika i broječni podaci; Zdravstveni djelatnici – raspoloživost i distribucija; Hrvatska; Europska unija

Sažetak. Kretanja na tržištu rada kao rezultat globalne recesije karakterizirana su smanjenjem aktivnosti radne snage, smanjenjem broja zaposlenih te porastom broja nezaposlenih osoba. Očekuje se da će kao posljedica recesije u Europskoj Uniji nestati više milijuna radnih mjesta. Cilj je rada prikazati utjecaj ekonomske recesije na tržište rada u Hrvatskoj uz poseban osvrt na tržišta rada u sustavu zdravstva. U prvom kvartalu 2009. godine broj zaposlenih osoba u zemljama Europske Unije smanjen je za –1,2% u odnosu na isti kvartal 2008. godine, a u Hrvatskoj za –0,4%. Usporedbom kretanja kvartalnih stopa zaposlenosti u Hrvatskoj i Europskoj Uniji u razdoblju od Q2/2008. do Q1/2009. nije nađena statistički značajna razlika ($p=0,169$, $df=6$, $t=1,564$, Studentov t-test). U prvom kvartalu 2009. godine prosječna stopa anketne nezaposlenosti u zemljama Europske Unije iznosila je $8,1\% \pm 0,3$ te je povećana za 9,4% u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine, dok je u Hrvatskoj iznosila je $8,4\% \pm 0,1$ te je povećana za 3,3% u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine. Usporedbom mjesečnih kretanja stopa anketne nezaposlenosti u zemljama Europske unije i Hrvatske u posljednjem kvartalu 2008. i prvom kvartalu 2009. godine nađena je statistički značajna razlika ($p=0,001$, $df=10$, $t=4,425$, Studentov t-test). U sustavu zdravstva u Hrvatskoj u prvom kvartalu 2009. godine broj zaposlenih porastao je za 0,7% u odnosu na isti kvartal 2008. godine, dok je broj nezaposlenih u sustavu zdravstva u prvom kvartalu 2009. godine smanjen za –1,0% u odnosu na isti kvartal 2008. godine. Kretanja na tržištu rada u Hrvatskoj prate globalna kretanja na tržištu rada u doba ekonomske recesije iako je porast nezaposlenosti u Hrvatskoj sporiji nego u zemljama Europske Unije. Zahvaljujući specifičnostima zdravstvenog sustava u Hrvatskoj, kao što su način organizacije sustava zdravstva, sustav financiranja, uređenje tržišta rada te ponuda i potražnja zaposlenika u sustavu zdravstva, tržište rada sustava zdravstva u Hrvatskoj u manjoj je mjeri pogođeno utjecajem recesije od tržišta rada u cjelini.

Descriptors: Economic recession; Delivery of health care – economics, organization and administration; Employment – statistics and numerical data; Unemployment – statistics and numerical data; Health personnel – supply and distribution; Croatia; European union

Summary. Trends in the labor market, as a result of global economic recession, are characterized by reduction of manpower activity, decreased number of employed and increased number of unemployed persons. As the result of economic recession more than million workplaces are expected to be lost in the European Union. The aim of this study was to analyze the influence of economic recession on labor market in general and healthcare labor market in Croatia. In Q1/2009, the number of employed persons in the European Union declined by –1.2% compared to the same quarter of 2008, while in Croatia the number of employed persons declined by –0.4%. The comparison of quarterly employment rate in Croatia and the European Union in the period from Q2/2008 to Q1/2009 was not significantly different ($p=0.169$, $df=6$, $t=1.564$, Student t test). Average unemployment rate in Q1/2009 in the European Union was $8.1\% \pm 0.3$ and it was increased by 9.4% compared to Q4/2008, while in Croatia the average unemployment rate in Q1/2009 was $8.4\% \pm 0.1$ and it was increased by 3.3% compared to Q4/2008. Monthly changes of unemployment rates compared between the European Union and Croatia in the six month period (Q4/2008 and Q1/2009) was significantly different ($p=0.001$, $df=10$, $t=4.425$, Student t test). In Croatian health care system in Q1/2009 the number of employed person increased by 0.7% compared to Q1/2008, while the number of unemployed persons in the same period was reduced by –1.0%. Trends in the labor market in Croatia follow the global trends in the labor market in times of economic recession, although the increase in unemployment in Croatia was slower than in the countries of the European Union. As a result of Croatian healthcare system organization, system of financing, supply and demand on healthcare labor market, healthcare workforce in Croatia was less affected by recession than workforce in Croatia in general.

Liječ Vjesn 2010;132:76–80

* Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb (mr. sc. Mario Bagat, dr. med.), Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zagreb (Velibor Drakulić, dr. med.)

Adresa za dopisivanje: Mr. sc. M. Bagat, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Margaretska 3, 10000 Zagreb, Hrvatska, e-mail: mario.bagat@hzzo-net.hr

Primljeno 17. kolovoza 2009., prihvaćeno 30. prosinca 2009.

Recesija je usporavanje gospodarske aktivnosti neke zemlje praćeno istodobnim pogoršanjima opće ekonomske klime. Ponavlja se u razdobljima od po nekoliko godina, uobičajeno započinje u jednoj zemlji i treba joj određen broj mjeseci, odnosno godišnjih kvartala da se preseli u druge. Recesija je karakterizirana povećanjem nezaposlenosti, smanjenom privatnom i poslovnom potrošnjom i gubitkom vrijednosti vrijednosnih papira.¹

Prema procjeni Međunarodnoga monetarnog fonda, globalni rast će u 2009. godini pasti na razinu od 0,5% prema paritetu kupovne moći (*purchasing power parity*), odnosno bit će negativan prema tržišnomu deviznom tečaju (*market exchange rates*).² Dok je gospodarski rast Europske Unije u 2007. godini bio 3,1%, u 2008. godini je usporio na 1,3%, a u 2009. godini očekuje se pad od -1,8%. Rast gospodarstva u 2009. godini očekuje se samo u zemljama u razvoju, ali znatno sporiji nego prethodnih godina.²

Hrvatsko je gospodarstvo značajno oslabjelo u drugoj polovici 2008. godine. U trećem je tromjesečju 2008. godine zabilježen rast bruto domaćeg proizvoda od 1,6%, a u četvrtom tromjesečju 0,2%. Iako Hrvatska službeno nije ušla u recesiju tijekom 2008. godine, projekcije pokazuju da će se negativna kretanja prenijeti u 2009. godinu u kojoj se očekuje pad bruto domaćeg proizvoda od -3,5 posto.^{3,4}

Nezaposlenost koja se javlja u vrijeme ekonomske recesije naziva se cikličkom nezaposlenošću. Obično traje od nekoliko mjeseci do nekoliko godina, a nestaje s pojavom ponovnog rasta gospodarstva.⁵ Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih i ukupno raspoloživih resursa radne snage izražen kao postotak. Dva su osnovna načina prikupljanja podataka o nezaposlenima. Prvi se odnosi na evidenciju nezaposlenih prijavljenih na zavodu za zapošljavanje (registrirana nezaposlenost), a drugi na periodično anketiranje uzorka radne snage (anketna nezaposlenost). Pod pojmom radno aktivne osobe razumijeva se raspoloživost radne snage, odnosno radno sposobne osobe od 15. do 65. godine života.⁵

Prema podacima za siječanj 2009. godine, u Sjedinjenim Američkim Državama posao je u mjesec dana izgubilo 598.000 stanovnika, a stopa nezaposlenosti iznosila je 7,6%, što je ujedno najveća stopa nezaposlenosti u posljednjih 16 godina. Podaci za siječanj 2009. godine ujedno pokazuju najveći mjesečni rast nezaposlenosti u posljednjih 13 mjeseci. Samo u tri mjeseca, od studenoga 2008. godine do kraja siječnja 2009. godine, posao je izgubilo 1,7 milijuna stanovnika.⁶

Očekuje se da će kao posljedica recesije i u Europskoj Uniji nestati više milijuna radnih mjesta. Stopa nezaposlenosti u 27 članica Europske Unije u siječnju 2009. godine iznosila je 7,6%, dok je godinu dana ranije iznosila 6,8%. Samo u mjesec dana nestalo je 386.000 radnih mjesta.⁷

Međutim, unatoč negativnim trendovima na tržištu rada kao posljedica ekonomske recesije, broj radnih mjesta u sustavu obrazovanja i zdravstvene zaštite Sjedinjenih Američkih Država se povećava. U siječnju 2009. godine otvoreno je novih 32.600 radnih mjesta u sustavu obrazovanja te 19.300 radnih mjesta u sustavu zdravstvene zaštite. Broj radnih mjesta u spomenuta dva sustava porastao je za 4,2% od početka recesije. Državna uprava također je povećala broj zaposlenika, od početka recesije povećan je broj zaposlenika za 0,8%.⁶

Prema rezultatima ankete provedene u prosincu 2008. godine, 76% ispitanika koji upravljaju zdravstvenim ustanovama u Sjedinjenim Američkim Državama ne namjerava mijenjati broj zaposlenika zbog recesije, 10% ispitanika plani-

ra povećati broj zaposlenika, dok 14% planira smanjenje broja zaposlenika.⁸

Tržište rada u Hrvatskoj

Dugoročna kretanja zaposlenosti i nezaposlenosti u Hrvatskoj pokazuju obilježja tipična za tranzicijske ekonomije uz izuzetak specifičnosti vezanih uz ratna zbivanja devedesetih godina prošlog stoljeća i posljedica koje su iz toga proizašle.⁹ U Hrvatskoj je dugo vremena vladala neusklađenost između potražnje za radnom snagom i ponude, što se očitovalo u relativno niskim stopama aktivnosti radne snage. Povećanjem gospodarske aktivnosti i otvaranjem novih radnih mjesta potencijalna radna snaga postala je aktivnija. Navedena povećana aktivnost radne snage očituje se kako u rastu zaposlenosti tako i u rastu otvorene nezaposlenosti, što objašnjava zašto ove dvije skupine pokazuju tendenciju simultanog porasta od 2000. do 2002. godine.⁹ Od 2003. godine prisutan je rast broja zaposlenih, dok se broj nezaposlenih postepeno smanjuje. Dijelom su tomu pridonijele i promjene radnog zakonodavstva provedene 2002. i 2003. godine.⁹⁻¹¹

Prosječna anketna nezaposlenost u Hrvatskoj u 2008. godini iznosila je 8,4%, a prosječna registrirana nezaposlenost u Hrvatskoj tijekom 2008. godine iznosila je 13,2%.

Struktura tržišta rada

Prema podacima za 2007. godinu od ukupno 1.776.681 radno aktivne osobe u Hrvatskoj, visoku stručnu spremu imale su 192.592 osobe, a višu stručnu spremu imale su 115.484 osobe. Ukupna registrirana stopa nezaposlenosti za 2007. godinu iznosila je 16,4%¹² (tablica 1).

Od ukupnog broja radno aktivnih osoba visoke stručne spreme 94,0% bilo je u radnom odnosu, a stopa registrirane nezaposlenosti za visoku stručnu spremu iznosila je 6,0%. Od ukupnog broja radno aktivnih osoba više stručne spreme 92,2% je bilo u radnom odnosu, a stopa registrirane nezapo-

Tablica 1. *Struktura radne snage na tržištu rada u Hrvatskoj i u sustavu zdravstva u 2007. godini*

Table 1. *The structure of labor in the labor market in Croatia and in the health care system in 2007*

	Hrvatsko tržište rada/Croatian labor market				
	Ukupno/ total	Ukupno/ total	Udio/ proportion	Ukupno/ total	Udio/ proportion
Radno aktivno/ working population	1.776.681	192.592	10,8%	115.484	6,5%
Zaposleno/ employed	1.485.039	181.019	12,2%	106.446	7,2%
Udio/Proportion	83,6%	94,0%		92,2%	
	Sustav zdravstva/Healthcare system				
	Ukupno/ total	Ukupno/ total	Udio/ proportion	Ukupno/ total	Udio/ proportion
Radno aktivno/ Working population	82.313	16.848	20,5%	9.367	11,4%
Zaposleno/ employed	77.800	16.398	21,1%	8.947	11,5%
Udio/Proportion	94,5%	97,3%		95,5%	

slenosti za višu stručnu spremu za 2007. godinu iznosila je 7,8%.¹²

U 2007. godini u sustavu zdravstva u Hrvatskoj bilo je 82.313 radno aktivnih osoba, od kojih je 16.848 osoba bilo s visokom stručnom spremom, a 9.367 osoba s višom stručnom spremom. Od ukupnog broja radno aktivnih osoba u sustavu zdravstva, u radnom odnosu bilo je 94,5%, a registrirana stopa nezaposlenosti za sustav zdravstva iznosila je 5,5%. Dok je udio radno aktivnih osoba visoke stručne spreme na tržištu rada u Hrvatskoj iznosio 10,8%, udio radno aktivnih osoba visoke stručne spreme u sustavu zdravstva iznosio je dvostruko više, odnosno 20,5%.¹² Radno aktivne osobe u sustavu zdravstva su zdravstveni i nezdravstveni radnici, a u skupinu zdravstvenih radnika uključene su sve regulirane profesije u sustavu zdravstva (doktori medicine, doktori dentalne medicine, diplomirani inženjeri medicinske biokemije, magistri farmacije, medicinske sestre/medicinski tehničari, primalje, fizioterapeuti, radni terapeuti, inženjeri medicinske radiologije/tehničari, medicinskolaboratorijski inženjeri/tehničari te sanitarni inženjeri/tehničari, kao i druga odgovarajuća zvanja na koja se primjenjuju pravni akti koji reguliraju pojedine profesije).

Cilj rada

Cilj je rada prikazati utjecaj ekonomske recesije na tržište rada u Hrvatskoj uz poseban osvrt na tržišta rada sustava zdravstva. Uspoređeno je kretanje stope zaposlenosti i stope nezaposlenosti u zemljama Europske Unije i Hrvatske tijekom 2008. i 2009. godine te kretanje stope zaposlenosti i stope nezaposlenosti hrvatskog tržišta rada i tržišta rada zdravstvenog sustava u Hrvatskoj. Nadalje, uspoređeno je

vrijeme u kojem su nezaposlene osobe različitih zanimanja visoke i više stručne spreme u Hrvatskoj pronašle zaposlenje (promatrano razdoblje od siječnja do lipnja 2007. godine). Uspoređena su zanimanja zdravstvenog i nezdravstvenog usmjerenja s najvećom ponudom na tržištu rada (doktori medicine, doktori dentalne medicine, više medicinske sestre/tehničari, medicinskolaboratorijski inženjeri, inženjeri radiologije i viši fizioterapeuti od zdravstvenih zanimanja te diplomirani ekonomist, diplomirani pravnik, učitelj, odgojitelj predškolske djece, ekonomist i upravni pravnik od nezdravstvenih zanimanja).

Materijal i metode

Podaci su uzeti iz baze podataka Državnog zavoda za statistiku, Hrvatske gospodarske komore, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje te Hrvatske liječničke komore.

Podaci su prikazani kao aritmetičke sredine $\pm$ standardne devijacije i postotak. Za statističku analizu dobivenih podataka upotrijebljeni su χ^2 -test i Studentov t-test. Statistička značajnost postavljena je na $P < 0,05$. Podaci su analizirani u programskom paketu STATISTICA 6.0 Software (StatSoft inc. 2001. Tulsa, OK, SAD).

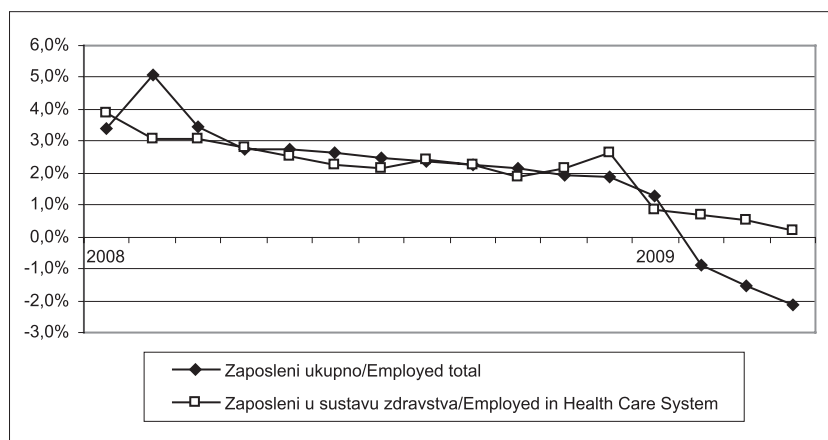
Rezultati

U prvom kvartalu 2009. godine broj zaposlenih osoba u zemljama Europske Unije smanjen je za -1,2% u odnosu na isti kvartal 2008. godine, odnosno za -0,8% (1.916.000 osoba) u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine¹³ (tablica 2).

Tablica 2. Stopa rasta zaposlenosti u Hrvatskoj i Europi u razdoblju od Q2/2008. do Q1/2009.
Table 2. Employment growth rate in Croatia and Europe in the period from Q2/2008 to Q1/2009

	Stopa rasta zaposlenosti/Employment growth rate							
	Promjena u usporedbi s prethodnim kvartalom (%) Changes compared with the previous quarter (%)				Promjena u odnosu na isti kvartal prethodne godine (%) Changes compared with same quarter the previous year (%)			
	2008		2009		2008		2009	
	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
EU27	0,1	-0,1	-0,3	-0,8	1,4	0,7	0,2	-1,2
EA 16*	0,1	-0,2	-0,4	-0,8	1,1	0,6	0	-1,2
Hrvatska/Croatia	2,4	1,3	-1,6	-2,3	2,7	2,4	2	-0,4
Hrvatski zdravstveni sustav/ Croatian Health Care System	0,7	0,6	0,6	-1,2	2,6	2,3	2,2	0,7

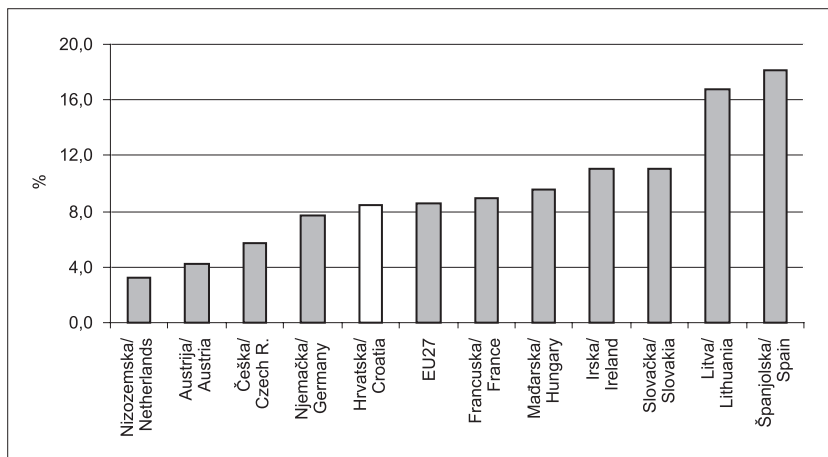
* zemlje EURO regije/EURO region countries

Slika 1. Godišnja stopa rasta¹ broja zaposlenih na sveukupnom tržištu rada i u sustavu zdravstva u Hrvatskoj u razdoblju od siječnja 2008. do travnja 2009. godine

Figure 1. Annual growth rate of the number of employees in the overall labor market and in the health care system in Croatia in the period from January 2008 to April 2009

¹ usporedba s istim mjesecom prethodne godine/ comparison with the same month the previous year

Slika 2. Stopa anketne nezaposlenosti u Hrvatskoj i pojedinim zemljama Europske Unije u travnju 2009. godine

Figure 2. Unemployment rate in Croatia and some European Union countries in April 2009

U prvom kvartalu 2009. godine broj zaposlenih u Hrvatskoj smanjen je za $-0,4\%$ u odnosu na isti kvartal 2008. godine, odnosno za $-2,3\%$ (36.303 osobe) u odnosu na prethodni kvartal¹² (slika 1).

Usporedbom kretanja kvartalnih stopa zaposlenosti u Hrvatskoj i Europskoj Uniji u razdoblju od Q2/2008. do Q1/2009. nije nađena statistički značajna razlika ($p=0,169$, $df=6$, $t=1,564$, Studentov t-test).

U prvom kvartalu 2009. godine prosječna stopa anketne nezaposlenosti u zemljama Europske Unije iznosila je $8,1\% \pm 0,3$ te je povećana za $9,4\%$ u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine¹⁴ (slika 2).

U prvom kvartalu 2009. godine prosječna stopa anketne nezaposlenosti u Hrvatskoj iznosila je $8,4\% \pm 0,1$ te je povećana za $3,3\%$ u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine.

Usporedbom mjesečnih kretanja stopa anketne nezaposlenosti u zemljama Europske Unije i Hrvatske u posljednjem kvartalu 2008. i prvom kvartalu 2009. godine nađena je statistički značajna razlika ($p=0,001$, $df=10$, $t=4,425$, Studentov t-test).

Tržište rada u sustavu zdravstva

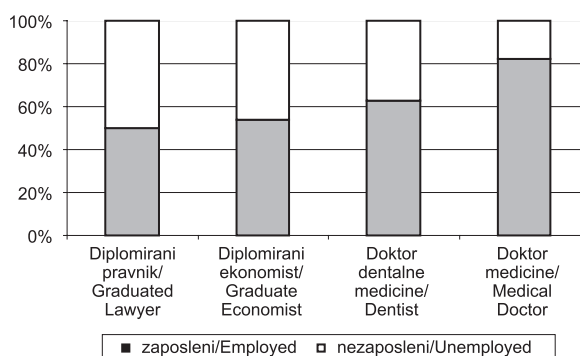
U travnju 2009. godine u sustavu zdravstva u Hrvatskoj bilo je zaposleno ukupno 80.556 osoba. U prvom kvartalu 2009. godine broj zaposlenih u sustavu zdravstva u Hrvatskoj porastao je za $0,7\%$ u odnosu na isti kvartal 2008. godine, odnosno smanjen je za $-1,2\%$ u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine.¹²

Usporedbom kretanja kvartalnih stopa zaposlenosti na razini Hrvatske i u sustavu zdravstva u Hrvatskoj u razdoblju od Q2/2008. do Q1/2009. nije nađena statistički značajna razlika ($p=0,75$, $df=6$, $t=0,334$, Studentov t-test).

Broj nezaposlenih u sustavu zdravstva u prvom kvartalu 2009. godine smanjen je za $-1,0\%$ u odnosu na isti kvartal 2008. godine, ali je porastao za $2,1\%$ u odnosu na posljednji kvartal 2008. godine. Usporedbom mjesečnih kretanja registrirane stope nezaposlenosti u Hrvatskoj i u sustavu zdravstva u Hrvatskoj u posljednjem kvartalu 2008. i prvom kvartalu 2009. godine nije nađena statistički značajna razlika ($p=0,326$, $df=10$, $t=1,034$, Studentov t-test).

Zapošljavanje

Od 488 nezaposlenih doktora medicine prijavljenih na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje u siječnju 2007. godine (440 bez odobrenja za samostalan rad, a 28 s odobrenjem za samostalan rad), tijekom prvih šest mjeseci 2007. godine

Slika 3. Osobe visoke stručne spreme (VSS) zaposlene u šestomjesečnom razdoblju od siječnja do lipnja 2007. godine

Figure 3. Persons with high qualification (university degree) employed in six month period from January to June 2007

posao je pronašlo 398 doktora medicine odnosno $81,6\%$.¹⁵ U istom razdoblju posao je pronašlo $63,5\%$ nezaposlenih doktora dentalne medicine, $49,7\%$ nezaposlenih diplomiranih pravnika te $53,9\%$ nezaposlenih diplomiranih ekonomista.¹⁵ Usporedbom broja osoba zdravstvenih i nezdravstvenih zanimanja visoke stručne spreme zaposlenih u promatranom šestomjesečnom razdoblju utvrđena je statistički značajna razlika ($\chi^2=55,45$, $DF=1$, $p<0,001$, χ^2 -test) (slika 3).

Usporedbom broja osoba zdravstvenih i nezdravstvenih zanimanja više stručne spreme (viša medicinska sestra/medicinski tehničar, medicinskolaboratorijski inženjer, inženjer radiologije, viši fizioterapeut, odgojitelj predškolske djece, učitelj, upravni pravnik, ekonomist) zaposlenih u promatranome šestomjesečnom razdoblju nije utvrđena statistički značajna razlika ($\chi^2=0,73$, $DF=1$, $p=0,39$, χ^2 -test). Najviše je zaposleno učitelja, 1084 od 1284 ($84,4\%$) i viših medicinskih sestara/ medicinskih tehničara, 98 od 124 ($79,03\%$), a najmanje upravnih pravnika, 193 od 351 ($39,60\%$).¹⁵

Rasprava i zaključci

Usporavanje ekonomske aktivnosti u Hrvatskoj odrazilo se i na tržište rada, smanjenjem aktivnosti radne snage, smanjenjem broja zaposlenih te porastom broja nezaposlenih osoba. Broj zaposlenih osoba u razdoblju od kolovoza 2008. do siječnja 2009. godine smanjen se za 50.000, dok je broj nezaposlenih osoba prijavljenih na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje porastao za 34.958 osoba. Mjesečni rast

nezaposlenosti za siječanj 2009. godine iznosio je 5,75%, a posao je u mjesec dana izgubilo 13.836 osoba.^{10,11}

Kretanja na tržištu rada u Hrvatskoj odraz su globalne ekonomske krize, a u pojedinim zemljama Europske Unije smanjenje broja zaposlenih u prvom kvartalu 2009. godine bilo je znatno brže nego u Hrvatskoj. Tako je primjerice u Španjolskoj broj zaposlenih u prvom kvartalu 2009. godine u odnosu na isti kvartal 2008. godine smanjen za -6,4%, u Litvi za -5,1%, u Estoniji za -7,2% te u Mađarskoj za -3,0%.¹³

Promjene na ukupnom tržištu rada u Hrvatskoj odrazile su se i na tržišta rada u sustavu zdravstva, međutim, u nešto blažem obliku, te je godišnja stopa rasta broja zaposlenih u sustavu zdravstva za razliku od ukupnog tržišta rada u Hrvatskoj zadržala pozitivan predznak i u 2009. godini.

Nekoliko je razloga koji mogu utjecati na takva kretanja. Zdravstvena djelatnost, koja osigurava zdravstvenu zaštitu pojedincu, ali i cjelokupnom pučanstvu, od posebnog je interesa za državu. Ustav Republike Hrvatske posebno izdvaja pravo na zdravlje, kao osnovno ljudsko pravo, te ulogu države u zadržanju zdravlja građanima, a pojedini zakoni, kao što je Zakon o liječništvu, upućuju na važnost pojedinih profesija unutar sustava zdravstva.^{16,17}

Zdravstveni sustav u Hrvatskoj većim je dijelom financiran kao javna služba iz doprinosa za zdravstveno osiguranje, a fond obveznoga zdravstvenog osiguranja sastavni je dio državnog proračuna.¹⁸⁻²⁰ Odluku o visini sredstava za sustav zdravstva u proračunskoj godini donosi Hrvatski Sabor. Na taj se način dio rizika, kao što je mogući poremećaj prikupljanja doprinosa za zdravstveno osiguranje, prebacuje na sustav financiranja države u cjelini.²¹ Iako se prema izračunu Ministarstva financija očekuje da će se prihodi državnog proračuna na ime doprinosa za zdravstveno osiguranje u 2009. godini smanjiti za -5,2% u odnosu na planiranu vrijednost u vrijeme donošenja državnog proračuna, dio državnog proračuna koji se odnosi na financiranje Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje rebalansom je smanjen za -3,8%.²²

Temeljni dokument koji uređuje tržište rada u sustavu zdravstva je Zakon o radu, a budući da je sustav zdravstva u većem dijelu organiziran kao javna služba, dodatno je uređen Temeljnim kolektivnim ugovorom za službenike i namještenike u javnim službama te Granskim kolektivnim ugovorom za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja koji jasno definiraju način otkaza ugovora o radu, rokove otkaza o radu i obaveze poslodavca u slučaju smanjenja broja zaposlenika.²³⁻²⁶

Pravilnikom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, kao i provedbenim aktima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje definirani su minimalni kadrovski standardi za obavljanje zdravstvene djelatnosti, koji ograničavaju mogućnosti poslodavaca da na promjene u poslovanju utječu smanjenjem broja zaposlenika.^{27,28} Stupanje na snagu odredbe Zakona o zdravstvenoj zaštiti kojom se ograničava trajanje radnog tjedna na 48 sati dodatno će utjecati na minimalne standarde zaposlenika.¹⁷ Velik udio visokoobrazovanih u sustavu zdravstva, dužina školovanja i niska ponuda na tržištu rada zdravstvenih radnika razlozi su što nezaposleni zdravstveni radnici posebno visoke stručne sprema najmanje čekaju na zaposlenje te je dodatni razlog što se poslodavci smanjenjem broja zaposlenih ne koriste kao mjerom za poboljšanje poslovanja u vremenima recesije.

Svjetska zdravstvena organizacija predlaže povećanje ulaganja u ljudske resurse upravo u vrijeme recesije upozoravajući da će nakon recesije naglo porasti potreba za zdravstvenim radnicima te se može očekivati pojačana mi-

gracija radnika.²¹ Kretanja na tržištu rada u Hrvatskoj, kao rezultat globalne recesije, karakterizirana su smanjenjem aktivnosti radne snage, smanjenjem broja zaposlenih te porastom broja nezaposlenih osoba. Zahvaljujući specifičnostima zdravstvenog sustava, kao što su način organizacije, sustav financiranja, uređenje tržišta rada te ponuda i potražnja zaposlenika u sustavu zdravstva, tržište rada u sustavu zdravstva u Hrvatskoj u manjoj je mjeri pogodeno utjecajem recesije od tržišta rada u cjelini.

Iznesena mišljenja su stavovi autora i nisu nužno i službeni stav institucija u kojima su zaposleni.

LITERATURA

1. Rječnik marketinga. Zagreb: Masmedia; 1993, str. 1-585.
2. *International Monetary fund*. World economic outlook, 2009. Dostupno na: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/update/01/pdf/0109.pdf>. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
3. Ekonomski institut Zagreb, Croatian Economic Outlook Quarterly; 37/2009 Dostupno na: <http://www.eizg.hr/Item.aspx?Id=486&lang=1>. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
4. *Hrvatska narodna banka*. Ekonomski indikatori. Dostupno na: http://www.hnb.hr/statistika/e-ekonomski_indikatori.htm. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
5. *Mrnjavac Ž*. Mjerenje nezaposlenosti. Split: Ekonomski fakultet; 1996.
6. *Shierholz H*. Labor market has worst month since recession began. Economic Policy Institute, 2009. Dostupno na: http://www.epi.org/publications/entry/jobspicit_20090206/. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
7. *Eurostat*. Selected Principal European Economic Indicators, 2008. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/euroindicators>. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
8. *The effects of the Economic Recession on Health Care Philanthropy*. 2008. Dostupno na: http://www.ahp.org/ric-online/recession-toolkit/pdfs/AHP_Recession_Survey_December2008.pdf. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
9. *Crnković Pozaić S*. Fleksibilnost i sigurnost zaposlenja na tržištu rada: Iskustva iz Hrvatske. Int Lab Org 2006; 1-72.
10. *Državni zavod za statistiku*. Statistički ljetopis za 2008. godinu. Dostupno na <http://www.dzs.hr> Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
11. *Hrvatska gospodarska komora*. Mjesečna statistička izvješća 2006-2009. Dostupno na <http://www.hgk.hr>. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
12. *Državni zavod za statistiku*. Mjesečno statističko izvješće. Dostupno na: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/msi.htm>. Pristupljeno: 26. srpnja 2009.
13. *Eurostat*. Euro area and EU27 employment down by 0.8%. 2009;86. Dostupno na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>. Pristupljeno: 23. 07. 2009.
14. *Eurostat*. Euroindicators, Labour market, Unemployment rate monthly report. Dostupno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/labour_market/main_tables. Pristupljeno: 23. srpnja 2009.
15. *Hrvatski zavod za zapošljavanje*. Analitički bilten. 2008;(3):1-32 Dostupno na: <http://www.hzz.hr/default.aspx?ID=4164>. Pristupljeno: 27. srpnja 2009.
16. *Ustav Republike Hrvatske*. Narodne Novine 2001;(41):705.
17. *Zakon o zdravstvenoj zaštiti*. Narodne Novine 2008;(150):4097.
18. *Zakon o proračunu*. Narodne Novine 2008;(87):2791.
19. *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi*. Nacionalna strategija razvitka zdravstva 2006.-2011. Narodne Novine 2006(72):1719.
20. *Zrinšak S*. Zdravstvena politika Hrvatske. U vrtlogu reformi i suvremenih društvenih izazova. Rev Soc Polit 2007;2(14):143-220.
21. *World Health Organization*. Health in times of global economic crisis. Oslo 2009. Dostupno na: http://www.euro.who.int/document/HSM/Oslo_crisis_mtg_rec.pdf. Pristupljeno: 26. srpnja 2009.
22. *Ministarstvo financija*. Izmjene i dopune državnog proračuna za 2009. godinu. Dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/proracun>. Pristupljeno: 26. srpnja 2009.
23. *Zakon o radu*. Narodne Novine 2004;(137):2415.
24. Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama. Narodne Novine 2007;(84):2650.
25. Kolektivni ugovor za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja. Narodne Novine 2005;(9):148.
26. *Bagat M, Sekelj Kauzlaric K*. Physician labor market in Croatia. Croat Med J 2006;47:376-84.
27. Pravilnik o minimalnim uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje zdravstvene djelatnosti. Narodne Novine 2004;(90):1694.
28. *Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje*. Odluka o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Narodne Novine 2006(26):632.